

Dabas aizsardzības
pārvalde

GRĪŅU DABAS REZERVĀTS VĒSTURE

Dace Sāmīte

Kurzemes reģionālā administrācija

dace.samite@daba.gov.lv

21.02.2025. Pāvilosta

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

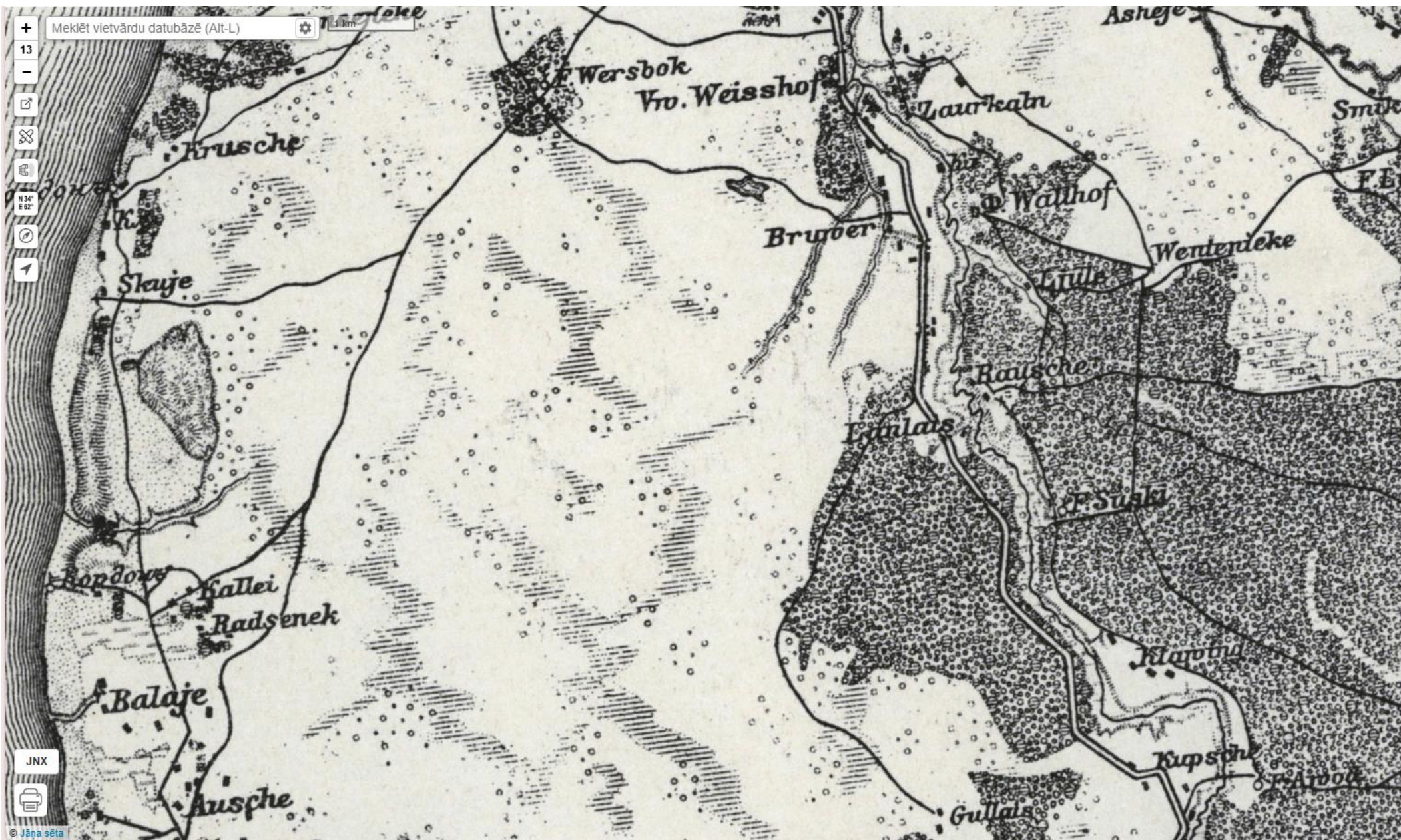

ERAF Projekts "Dabas aizsardzība splānu izstrāde bioloģiskās
daudzveidības saglabāšanai rezervātos un nacionālajos parkos"
Nr.2.2.3.3/1/24/I/001

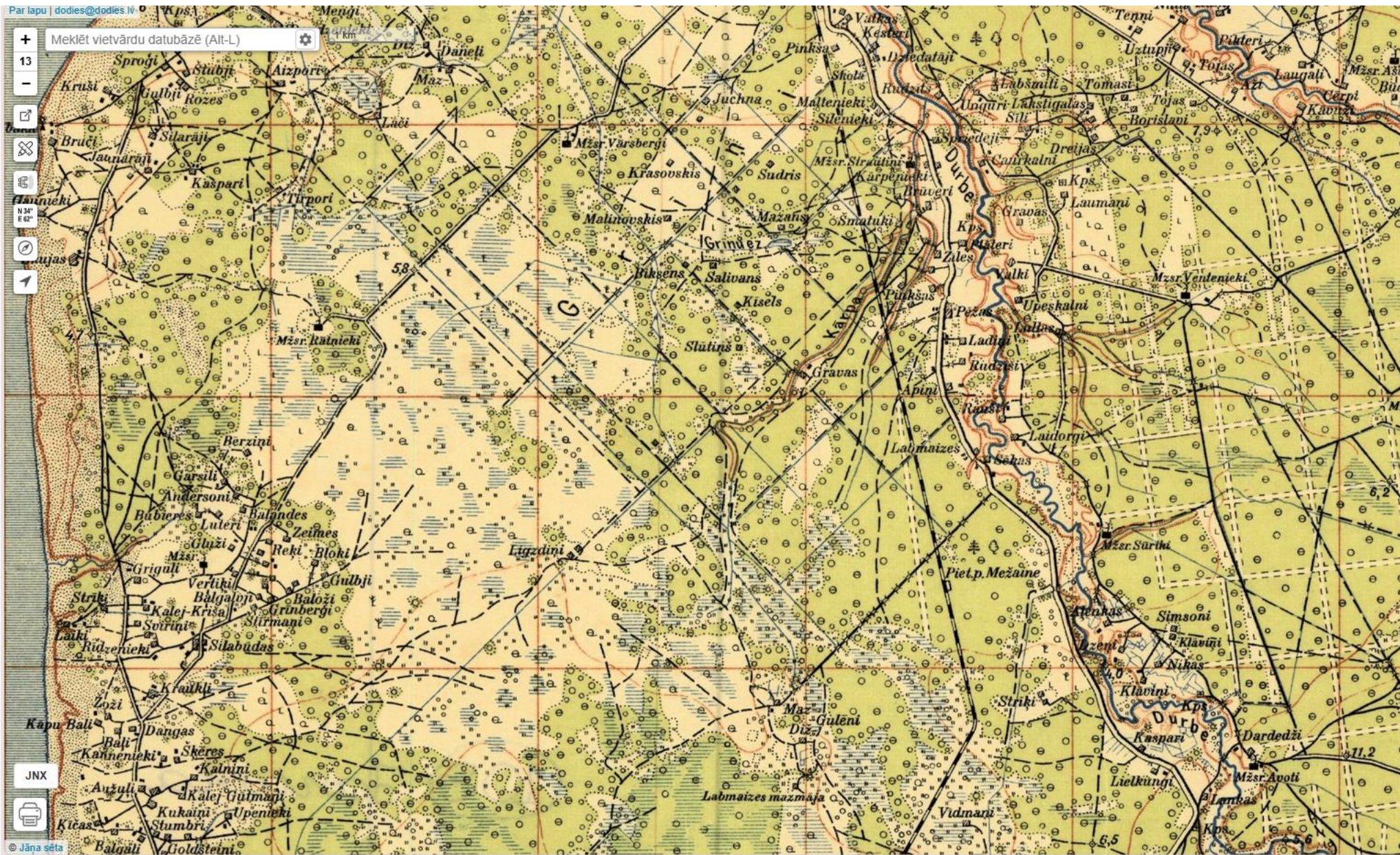
Kāpēc Sakas apkārtnē

- Zem Baltijas ledus ezera nogulumiem atrodas morēnas smilšmāls vai mālsmilts, kas nosaka lokālās hidroģeoloģiskās īpatnības – gruntsūdens 30-60cm dziļumā
- Viegli viļņotajā vai gandrīz plakanaajā līdzenumā (Piemares līdzens) ir vāja virsmas notece, un teritorija atrodas tika 10m virs jūras līmeņa
- Piejūras klimats ar izlīdzinātu gada vidējo temperatūru – siltām mazsniega ziemām un vēsām lietainām vasarām
- Nereti augsnē ir rūsakmens (20cm dziļumā), jeb ortšteina horizonts

Grīņu apkārtne 1915.gads
Kartes avots: dodies.lv

Grīnu apkārtnē 1920.-1940.gads
Kartes avots: dodies.lv

Cilvēks ienāk Grīņos 1929.-1930.gads

- Ieprojektē 100 saimniecības. Uz 1936.gadu izveidotas jau 60 saimniecības, bet saimnieko tikai 40 saimniecībās (240 cilvēki)
- Saimniecības lielums 18-20ha (pamatgabals un tālais pļavas gabals)
- Pamatā ienāk Latgales bezzemnieki. Valsts finansē vilcienu un mantu pārvešanu, kā arī ierīko lielos novadgrāvjus
- Saimiekošanas veids -nocērt mežu, uzplēš virsāju, sastrādā un ļauj vienu gadu atpūsties, tad cikliski - rudzi, kartupeļi, auzas, dažreiz griķi, pamet aizaugšanai un ierīko citā vietā. Bieži vien, lai apturētu virsāju aizaugšanu ar kokiem, tos nodedzināja.

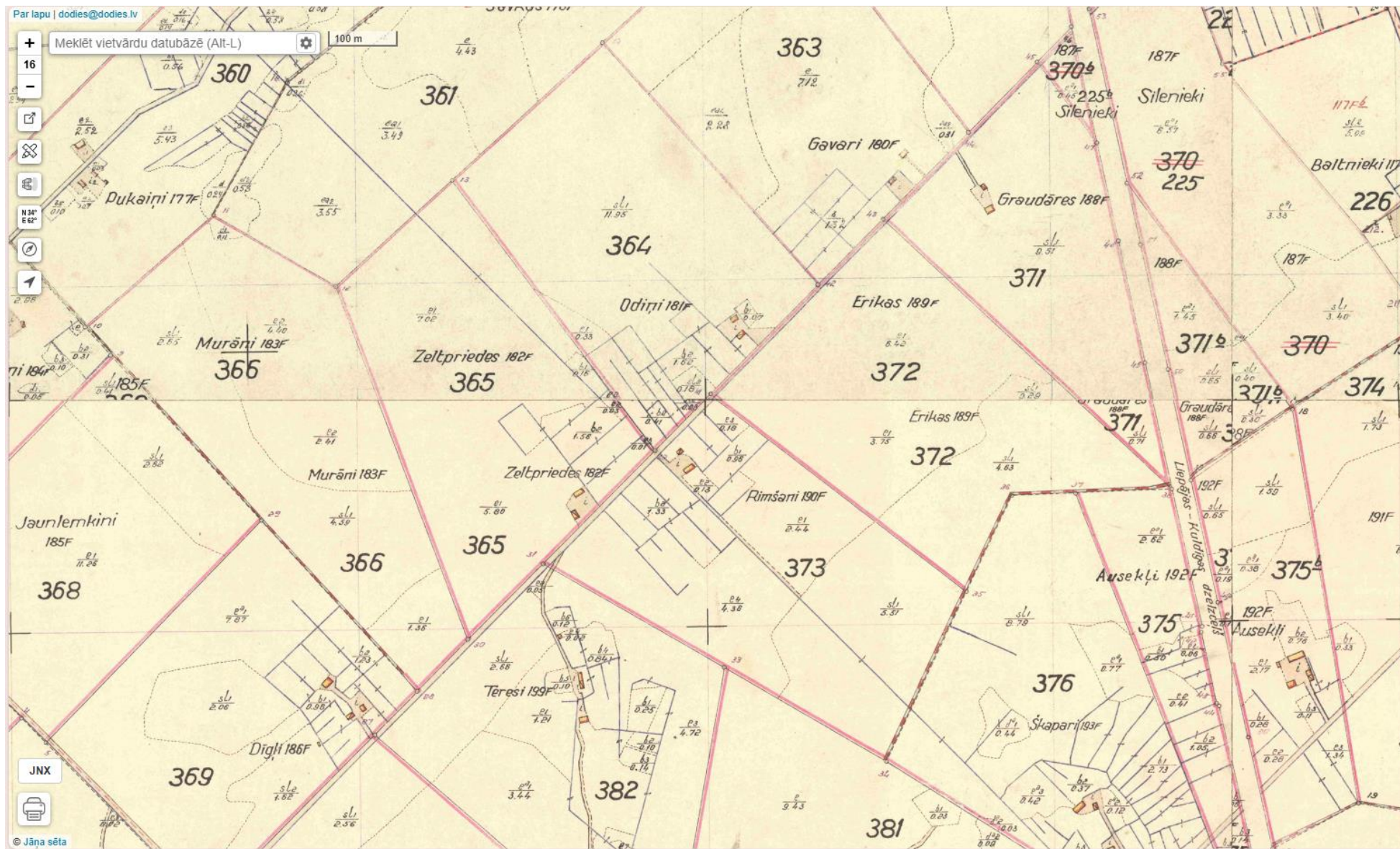

4. attēls. Kuplo viršu lauks ar nokaltušām pricdēm

Attēli no grāmatas "Vērojumi un atzinumi
par Aizputes apriņķa Sakas, Ulmales,
Jūrkalnes un Gudenieku pagastu
saimniecisko stāvokli", Jelgava, 1936.

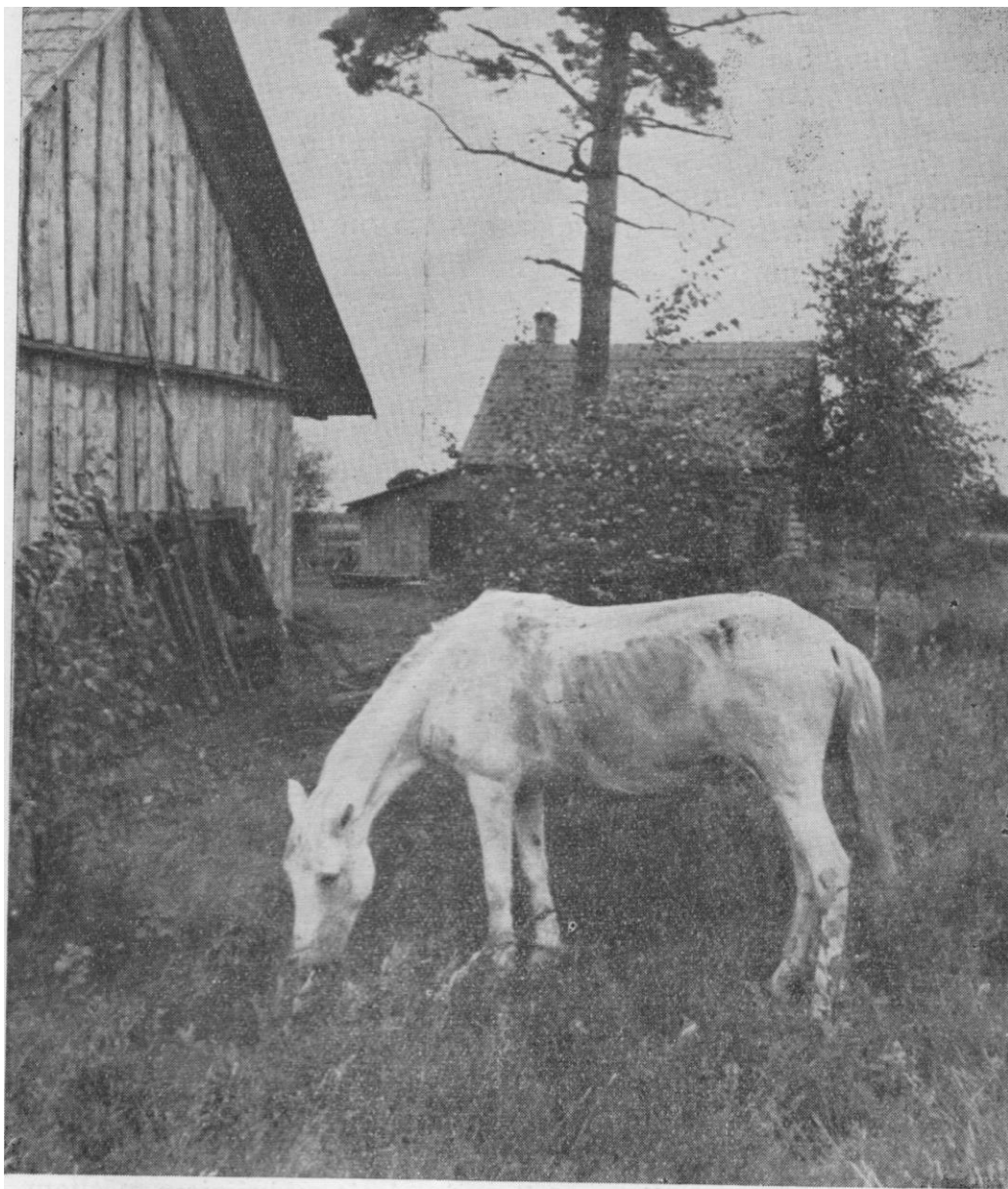

5. attēls. Priekšplānā virši, aiz tiem vājas auzas. Tālāk arumi, kas pamazām pāraug viršiem

"Rimšāni"
 Aleksis Rimšāns
 Kopā 20ha
 3ha pļavas
 2,5ha aramzeme
 5 cilvēki
 1 zirgs
 1 govs
 Strādā gadījuma
 darbus mežā,
 dzelzceļā, rok
 grāvjus

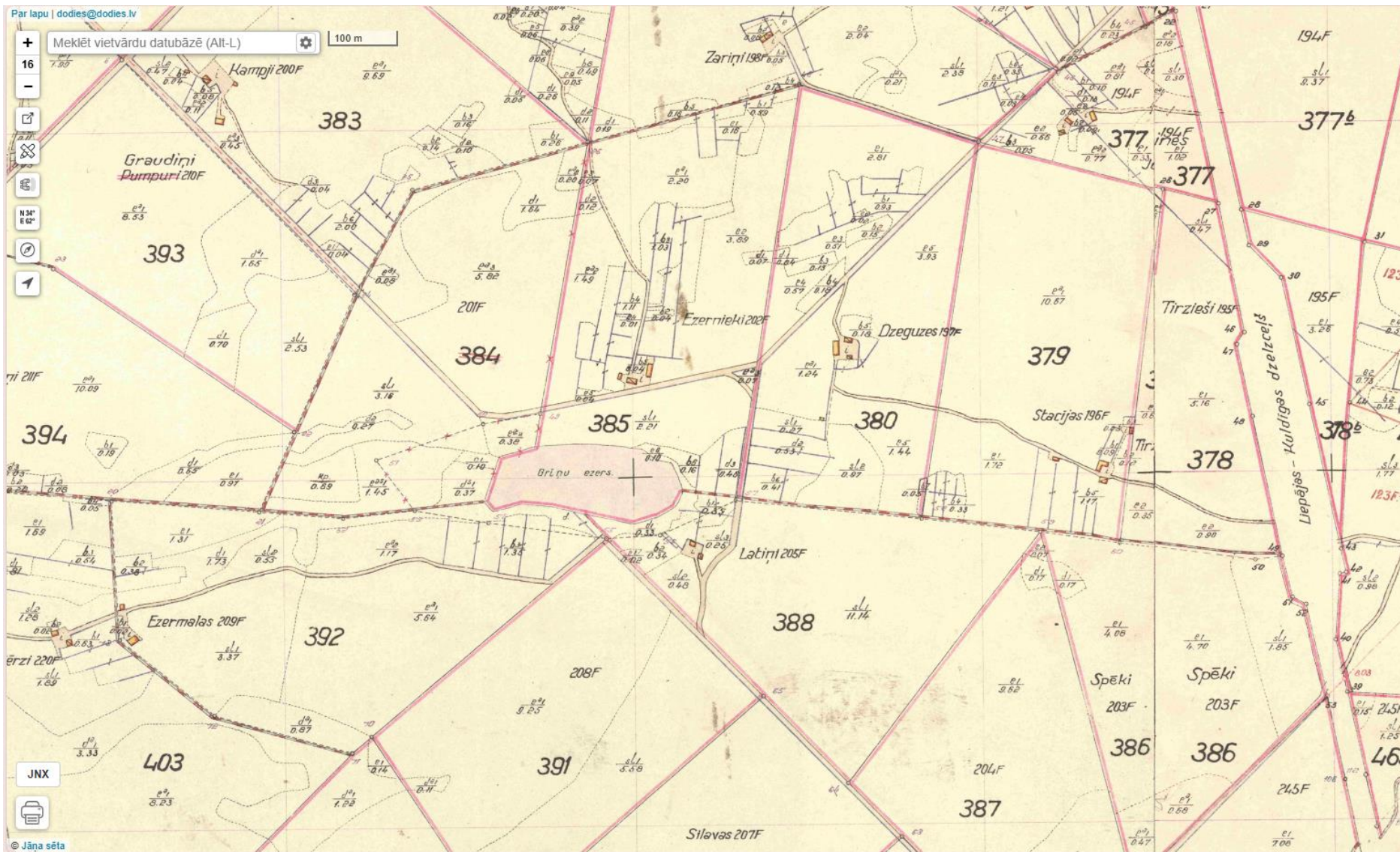
Kadastra karte 1920.-1940.gads
 Kartes avots: dodies.lv

6. attēls. Zirgs kādā Grīņu saimniecībā

8. attēls. Aizsērējis novadgrāvis (priekšplānā) pilns ūdens

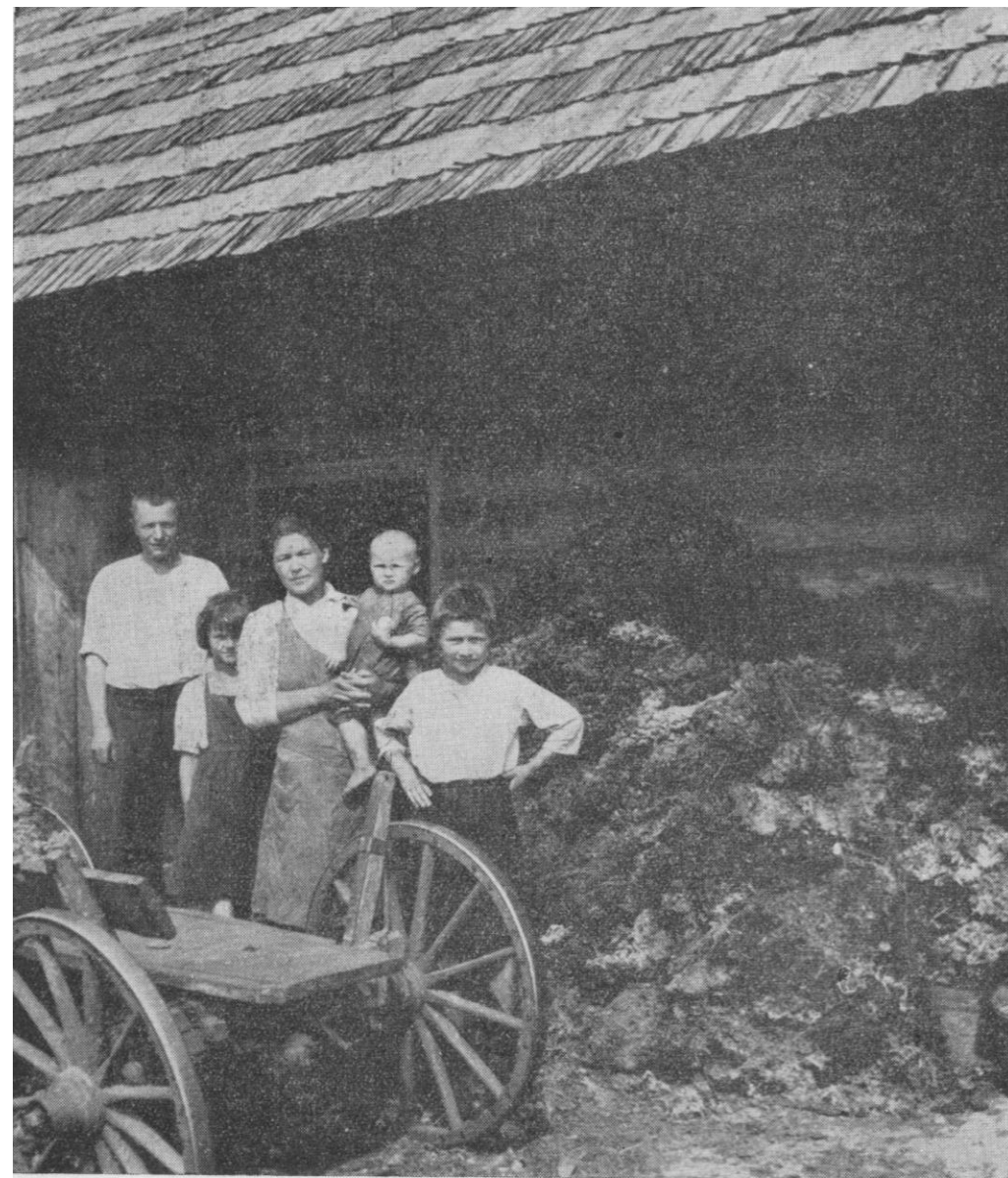
“Ezernieki”
 E.Moasāns
 Kopā 40ha
 5ha aramzeme,
 pārējais visājs
 2 zirgs
 1 govs
 3 jaunlopi
 aitas

Labākā Griņu
 saimniecība

Kadastra karte 1920.-1940.gads
 Kartes avots: dodies.lv

9. attēls. „Ezernieku“ saimnieks auzu laukā izdegumā

10. attēls. Saimnieks ar ģimeni kūts priekšā. Blakus kaudzē sakrauti sūnu un viršu pakaiši

Griņķu katoļu baznīca ap 1980.gadu,
no 1997. atrodas Kolkā
Foto: E.Vimba

Ezernieku mājas 2025.gads
Foto: K.Vilks

Grīņu ezers pagājušā gadsimta
60. gadi. V.O.Grunska foto
Dabas aizsardzības pārvalde

Grīņu ezers pašreiz
Foto: K.Vilks

Pirmoreiz informācija
par to, ka grīņa sārtene
sastopama Kurzemē,
minēta 1846.gadā.

Savukārt par pirmo grīņa
sārtenes herbāriju
uzskatāms K.R.Kupfera
1898.gada 8.augusta
vākums

Herbārija etiķetes
Foto no LU Botānikas muzeja

Herb. Balticum № 10 743, gez. v. K. R. Kupffer.

Erica tetralix L.

Kurland, Kreis Hasenpoth. 'Grinien'd. h. Heide-
wälder zw. Seemuppen u. Sackenhausen.

16 Juli 1899.

K. R. Kupffer; Herb. № 9411; legi 1898, V ,

Russland, Gouv. Kurland, Kreis Hasenpoth,
Seemuppen am Strande nördl. v. Libau,
Wald am Wege zur Buschwächtereij Joren.

8 Aug. 1898.

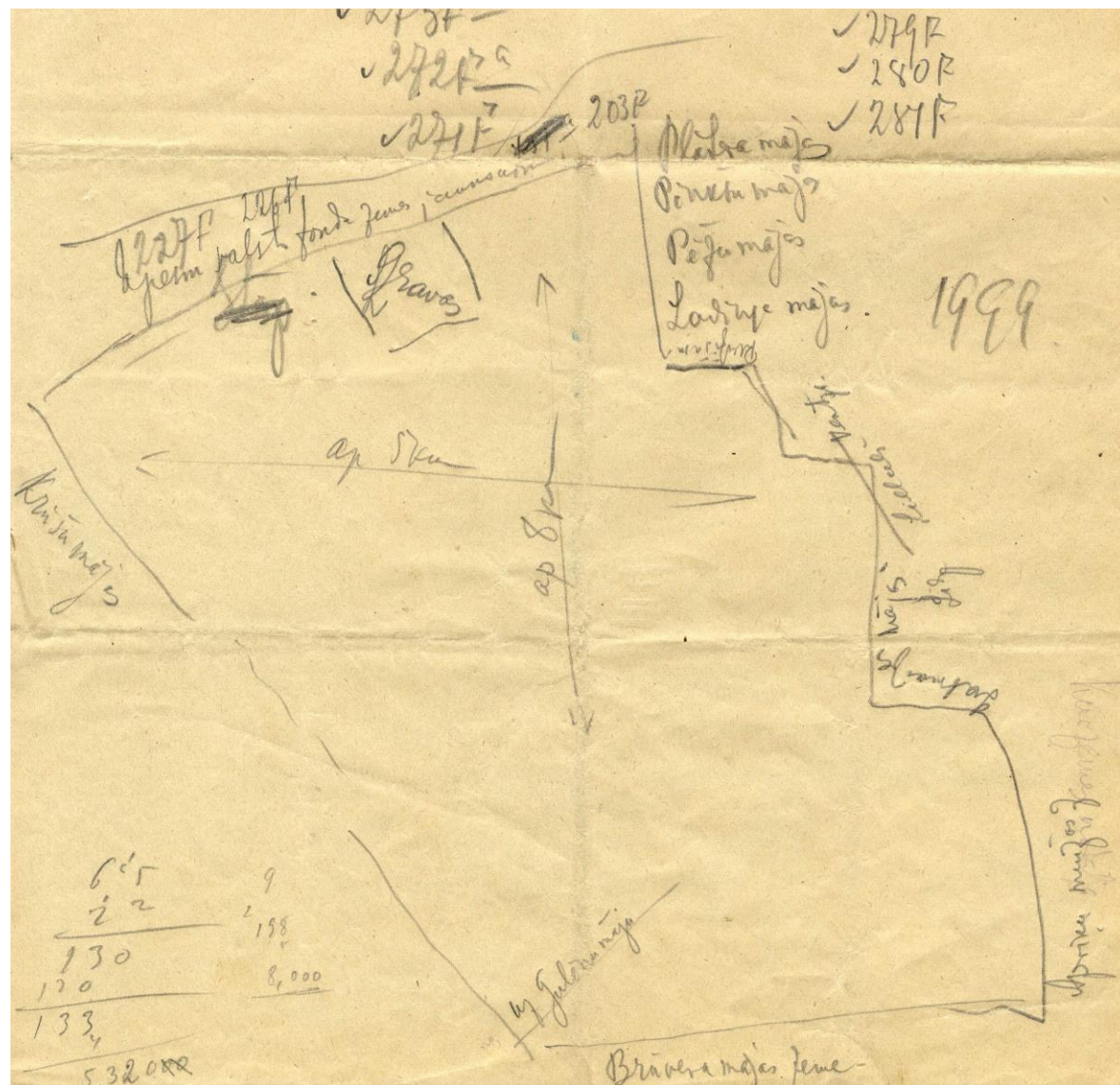
Erica tetralix L.

Mežu departamenta direktoram.

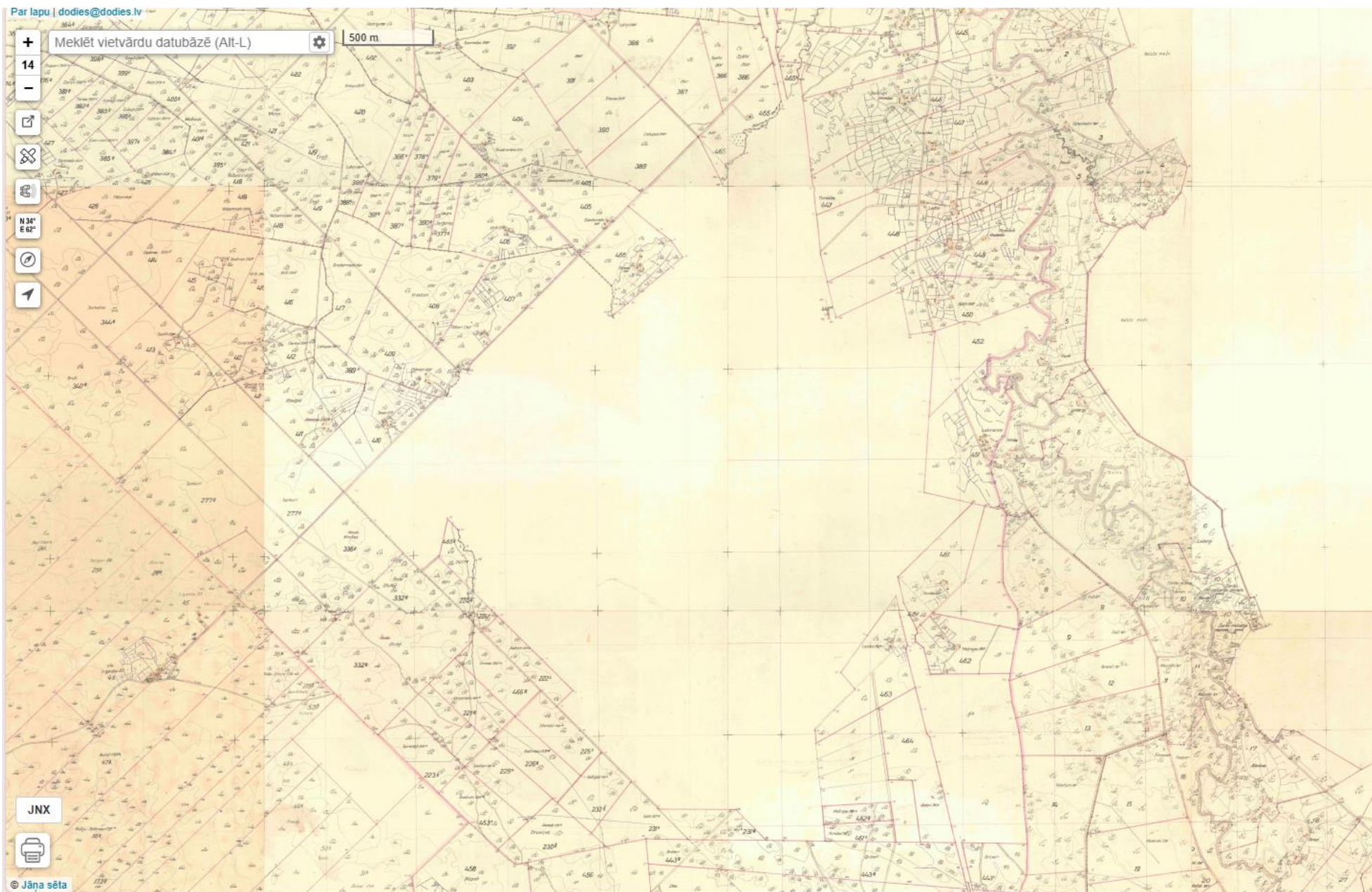
Latvijas Universitātes Botāniskā dārza un institūta ekskursijas dalībnieki, kas no 13.-14.s.g.augustam apmeklēja grīpus NO no Ziemupes, man ziņoja, ka grīpus nogrāvojot un sadalot jaunsaimniecībās apdraudēta Erica tetralix. Šis augs ir atlantiskās Eiropas floras elements, kas Baltijas jūras austrumu piekrastē ļoti rets. Tā ka E.tetralix atrodne pie Haapsalu, Igaunijā, iznīcināta apm.100 gadu atpakaļ, tad Ziemupes atrodne ir šimbrīžam ne tikai vienīgā Latvijā, bet arī visā Baltijā, un grīpi ir šā auga galējais NO izplatības punkts Eiropā.

Jāpiezīmē, ka grīpi arī paši par sevi ir ļoti īpatnējs dabas objekts Latvijā ne tikai botāniskā, bet arī plašākā ģeogrāfiskā ziņā, jo tie ir Rietum-Eiropas viršāju (vāc. Heide) izstarojums austrumos. Tādēļ atļaujos griesties pie Jums ar lūgumu rezervēt grīpu daļu, kas atrodas uz rietumiem no līnijas Vārsbergu-Ligzdiņu mājas līdz kāpu rajona mežam. Te nogrāvošanas darbi vēl nav iesākti un Erica tetralix te vēl aug lielā daudzumā. Pietiktu, ja šo apgabalu nenogrāvotu, t.i. nepazeminātu tā pamatūdens līmeni. Ar to paglābtu no bojā iešanas vienu no mūsu floras interesantākiem augiem un, kaut arī pa daļai, uzglabātu nākosām paaudzēm grīpus, kuru dabaszinātniskā vērtība ir varbūt lielāka par viņu lauksaimniecisko vērtību.

Pielikumā: Erica tetralix herbarija eksemplars un projektētā rezervāta situācijas plāks.

Botāniskā dārza direktora Nikolaja Maltas vēstule. 1930.
Foto no LU Botānikas muzeja

Kadastra karte 1920.-1940.gads
Kartes avots: dodies.lv

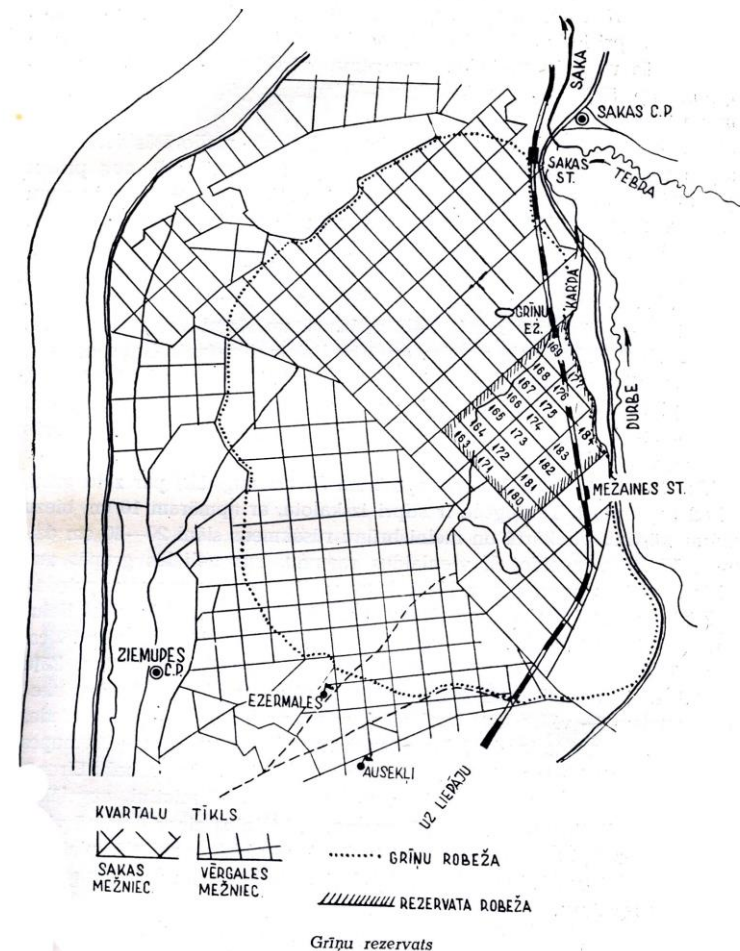
Grīņu dabas pieminekļa izveide 1936.gads

Izvērtējot Grīņu
piemērotību
lauksaimniecībai 1936.gada
publikācijā secināts, ka:

"radikālākais un
lietderīgākais līdzeklis
ir visu Grīņu iemītniekus
pārcelt uz auglīgākiem
cilvēku nabagiem apvidiem,
bet viņu saimniecības
atpirkt un apmežot."

Viršu grīnis
Zāļu grīnis

Cilvēki aiziet no Grīņiem

- Darba trūkums, skarbie dzīves apstākļi
- Otrais pasaules karš
- PSRS īstenotā politika
- Mērķtiecīga lauksaimniecības zemju apmežošana
- Dabas rezervāts

Meža stādīšana Grīņos 60. gadi.
V.O.Grunska foto
Dabas aizsardzības pārvalde

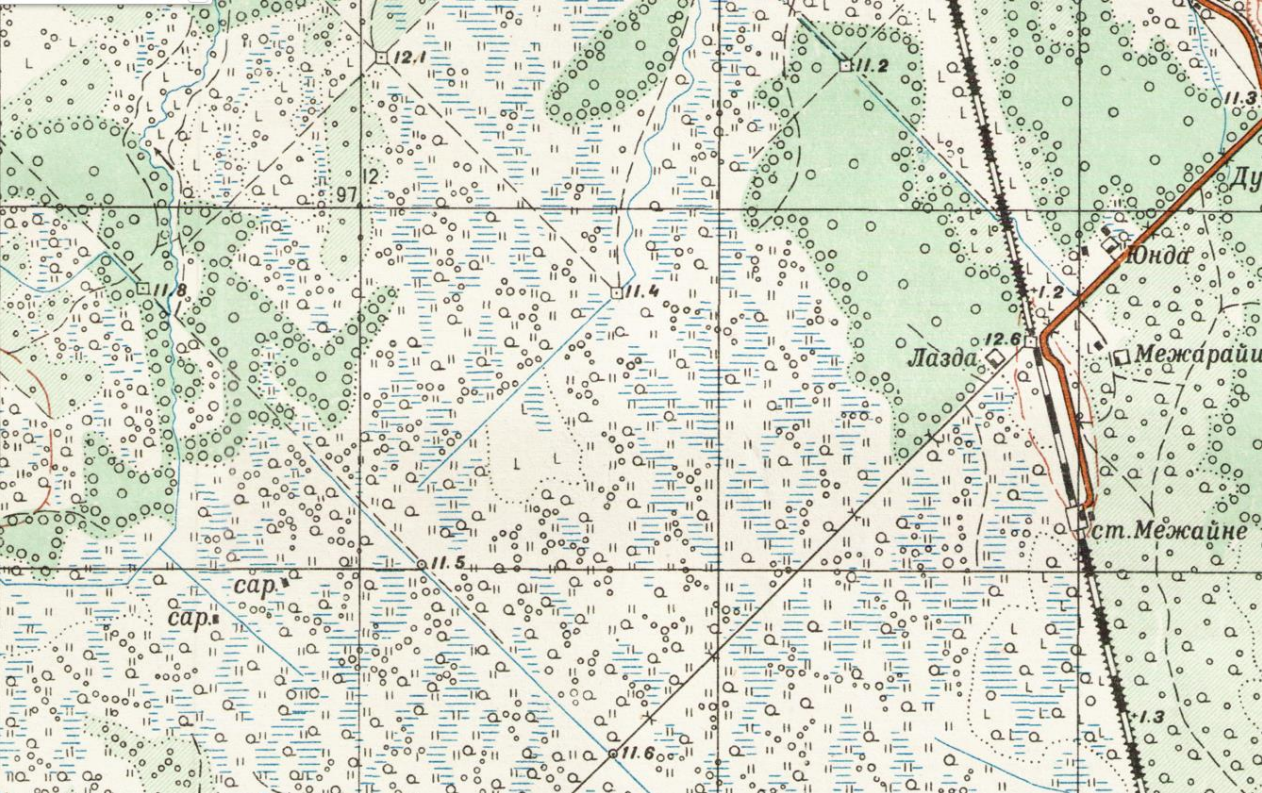

Ugunsgrēki

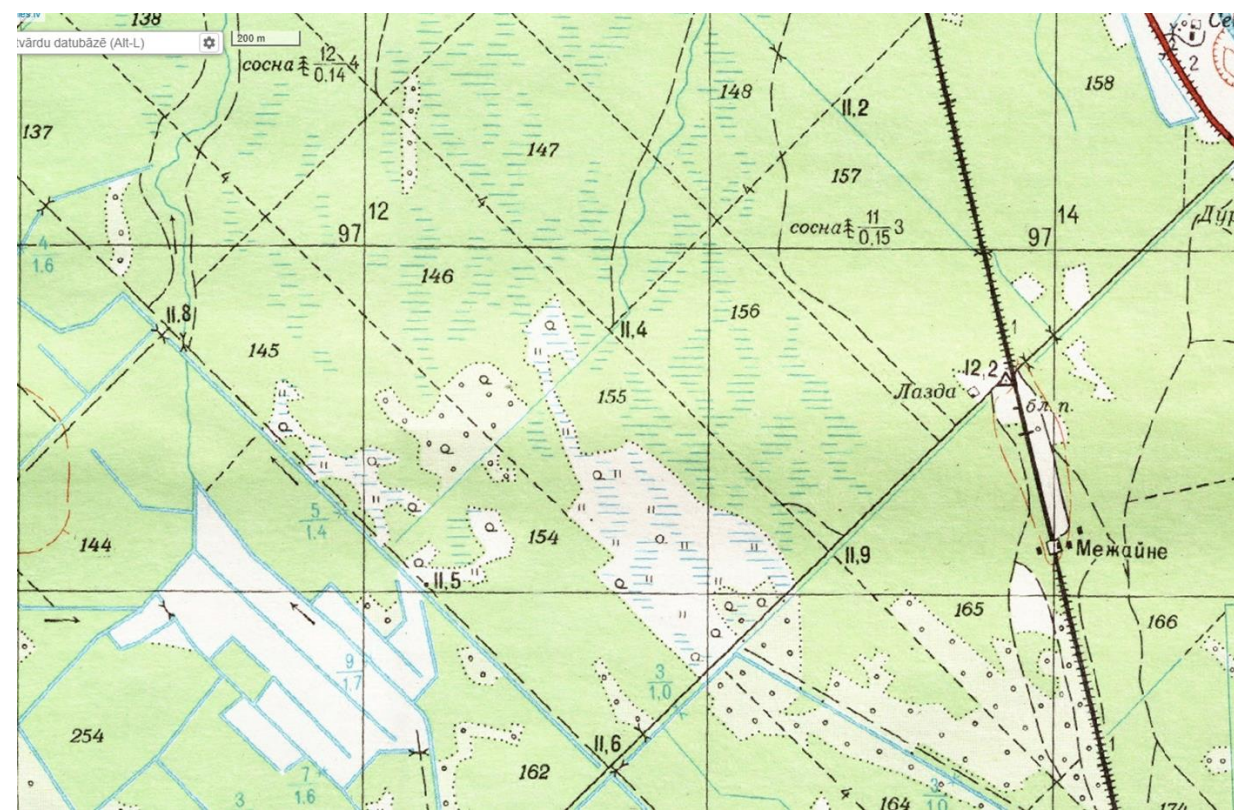
- 1915. gads - nodeg visi Grīņi
- 1929.gads - ugunsgrēks izceļas no vilciena
- 1950. gads - izdeg 500ha
- 1974. gads - izdeg 300ha no vilciena
- 1992.gads - viens no pēdējiem ugunsgrēkiem rezervātā

1.E.Vimbass foto ap 1980.
2.1992.gada ugunsgrēks.
E.Pēterhofa foto

PSRS Ģenerālštāba kartes 1947. un 1963.gads
Kartes avots: dodies.lv

Izaicinājumi

- Hidroloģija
- Stādītie meži
- Viršu lauku atgriešana
- Vēsturisko zālāju atjaunošana
- Kultūrvēsturiskais mantojums

Grīņa sārtene *Erica tetralix* 1980. un 2012.gads

Foto: E.Vimba, D.Sāmīte

Dabas aizsardzības
pārvalde

UZ TIKŠANOS GRĪŅOS!

www.daba.gov.lv

kurzeme@daba.gov.lv